

HI HA CRISTIANS

FRA JOSEP MANUEL VALLEJO

Des de l'any 2017 a la Formació d'adults de Pompeia s'està fent un cicle, amb conferències mensuals, sobre Literatura, Art i Cristianisme, per donar a conèixer grans autors cristians, antics i actuals, del món del Pensament i de les Arts.

Hi ha el tòpic en la nostra societat que els cristians som gent disminuïda mentalment, crèduls i, en el pitjor dels casos, fanàtics. D'aquí la intenció d'aquest cicle de conferències, per mostrar, entre altres coses, que hi ha cristians en el món del Pensament, de la Literatura i de les Arts i també en el de la Ciència Moderna.

En el paradigma pseudo-científic actual: "tot el que no es pot demostrar científicament, no existeix", de forma que es foragita del real tot el que té a veure amb l'estètica, la moral, la mística, la religió... I, per tant, els cristians no hi cabem o som ridiculitzats.

Aquí s'oblida que el paradigma científic: observar els fenòmens empíricament per deduir inductivament¹ lleis generals, és possible gràcies a Aristòtil, que entrà a Europa per mitjà dels àrabs i arribà a Sant Tomàs d'Aquino a través d'Albert Magne i els mestres de París al segle XIII. També cal recordar que els grans científics de l'Edat Mitjana són frares franciscans:

1. Hi ha dues formes de pensar: Per deducció, és a dir, a partir de principis generals o autoritats treure conseqüències, de dalt a baix. Per inducció, que és el mètode de la ciència moderna, a partir de l'observació de fenòmens i experiments, deduir lleis generals, de baix a dalt. Cal remarcar que K. Popper preguntava: "¿Quantes vegades s'ha de repetir un experiment, perquè el resultat el donem com a llei?" Evidentment, això també és un principi general, un axioma, un dogma que no és científic.

cans: Roger Bacon, un dels primers en proposar l'empirisme i el mètode científic, Guillem d'Ockam que obrí les portes a la lògica formal, i G. Mendel (s. XVII), el descobridor de les lleis de la genètica, que era frare agustí.

La Ciència que treballa observant, disseccionant i estudiant la realitat és possible gràcies a la dessacralització del món. Cal recordar que la primera dessacralització del món es dona a la Bíblia. A Gènesi 1,1 el sol i la lluna, que eren divinitats en la cultura babilònica, passen a ser criatures creades per Déu i, per tant, no divines.

Cal recordar, finalment, que fins a Nietzsche tots els filòsofs, des de la Il·lustració, són creients, cristians o deistes, alguns panteistes (Spinoza), però no hi ha ateus.

¿Per què doncs aquest cicle de Literatura, Art i Cristianisme?² Perquè l'art, la música, la literatura són camins d'accés a la transcendència, a allò espiritual, i perquè el Cristianisme ha de fer-se cultura, barrejar-se amb la cultura perquè sigui intel·ligible, com les llavors que s'han de barrejar amb l'humus de la terra per donar fruit. I també per donar a conèixer persones de vàlua del món intel·lectual i artístic que són cristians i que han fecundat en bona mesura la cultura europea.

2. Prèviament s'havien fet diversos cursos: sobre la Teologia Cristiana, sobre Jesús de Natzaret, sobre l'Esperit Sant i sobre Història de l'Espiritualitat. Ho podeu trobar tot a <https://caputxins.cat/que-fem/formacio-adults/>

La nostra societat actual tendeix a amagar les coses bones del cristianisme i destacar els defectes i les coses negatives. Per exemple, quan parla de Van Gogh, es destaca la vivacitat de la seva pintura, el seu itinerari artístic, la relació amb Gauguin..., però mai no es parla de la seva fe cristiana ni del seu coneixement bíblic i preocupació pels temes espirituals. Fins i tot en les traduccions que hi ha de les Cartes a Théo, el seu germà, on li obre el cor sobre multitud de temes, no hi ha aquelles en què parla de la seva fe i inquietuds espirituals; cal

anar a la versió original completa, per trobar-les.

I quan recentment es va celebrar el centenari de la mort de Ramon Llull, es van organitzar multitud de congressos i exposicions on es destacava la seva filosofia, la seva aportació al català, els seus esquemes que obren la porta a la informàtica..., però enlloc no es va ressaltar la seva experiència mística i el seu franciscanisme.

D'aquí la voluntat d'aquest cicle de conferències de posar a la llum la fe cristiana de tots aquests autors destacats de la nostra cultura europea.

Recuperar el Misteri

Paradoxalment, la teologia escolàstica que arriba fins al segle XIX, amb la seva voluntat de respondre al Racionalisme imperant, sense adonar-se, va foragitar el Misteri. Tots aquests escriptors i pensadors que tractem, a través de la Literatura i de l'Art, ens retornen al camí del Sobrenatural a través de la Bellesa, que ens endinsa en el Misteri de Déu. I ens mostren, sense menysprear el camí de la Ciència, una racionalitat més alta i profunda.

Els seran els que influenciaran els grans teòlegs del segle XX, Balthasar, Rahner, De Lubac..., que varen renovar la teologia i preparar el Concili Vaticà II.

Un núvol immens de testimonis

En aquest cicle hem presentat més de cinquanta persones del món de l'art, del pensament o de la literatura que recolzen la seva vida en el Cristianisme. En seleccionem uns quants:

G.K.CHESTERTON (1874-1936). (Sílvia Coll-Vinent a Catalunya Franciscana 257)

Escriptor i periodista, convertit al catolicisme de gran i gran apologeta a través de diaris, conferències, llibres i diàlegs públics amb B. Shaw, Wells i altres.

"...Si l'home no creu en Déu, és capaç de creure en una ceba..." Aquesta és una de les moltes, enginyoses, iròniques i profundes frases de Chesterton. Més que un pensador o un filòsof, era un "home pensant", un home que pensava contínuament i sobre tota mena de coses, des d'un amor profund a l'home normal i corrent. Va estudiar dibuix i pintura, fou un lector voraç, es dedicà a la crítica d'art i, sobretot, al periodisme en diversos diaris, fins a dirigir el seu propi. Agnòstic en la seva joventut, però fervent recercador de la veritat, en 1922 es convertí al catolicisme acompanyat per

les converses amb el seu amic el pare O'Connor. Des de llavors, es convertí en un fervent apologeta del cristianisme. La seva obra principal, *Ortodòxia*, escrita amb el seu estil irònic, imaginatiu i molt intel·ligent, és una defensa lúcida de la fe cristiana.

Aspectes del seu pensament:

1) El cristianisme és com la clau que permet obrir el pany del misteri de la vida. Els dogmes no són una gàbia, sinó que marquen un camí cap a la veritat i la plenitud; de fet, tots tenim dogmes, més o menys inconscients.

2) El seu punt de partida és la sorpresa per l'existència, ja que podríem no ser. Hi ha un món real allà fora que, malgrat les seves contradiccions, és essencialment bo i formós.

3) Però ni el món ni l'existència personal ni la col·lectiva estan resoltes, en el sentit que es poden comprendre. Són un misteri.

4) La raó és un instrument per a conèixer el món, però sols un més: l'art, la imaginació, el misticisme o l'experiència de la vida són unes altres eines imprescindibles. Com que el món modern només confia en la raó, genera comportaments o idees més o menys irracionals: "Boig és aquell que ho ha perdut tot menys la raó". El món modern, dirigit "racionalment" pels poderosos, és un esguerro poblat per les velles virtuts cristianes que s'han tornat boges.

5) L'ésser humà està sempre a la recerca d'una llar. Perquè tothom en tingui una en condicions, cal que la propietat estigui adequadament repartida. Capitalisme i socialisme redueixen la propietat dels homes perquè ambdós tenen el monopoli. Chesterton proposa una tercera via, el distributisme, inspirat en la doctrina social de l'Església (*Rerum Novarum*, de Lleó XIII), on el paper de l'Estat és subsidiari i els éssers humans tracten de resoldre els seus problemes en lloc d'abandonar-los en mans del mercat o de polítics i tècnics especialistes.

D'entre el torrencial cabal d'interessos de Chesterton, destaca la seva defensa dels contes de fades i la mitologia com a portadors de profunda veritat. En l'àmbit literari té estudis sobre Dickens, Stevenson, sant Francesc o sant Tomàs..., i novel·les com *L'home que fou dijous* o les del pare Brown, on aboca la seva lúcida i delirant imaginació.

C.S.LEWIS (1898-1963). (Eduard Rey a RECERCA 71)

Professor de literatura medieval i del Renaixement a Oxford, fou ateu fins a la seva conversió narrada a "Sorprès per la joia"³. Des de llavors es convertí en un apologeta del cristianisme. En el llibre "*Lo eterno sin disimulo*", en una entrevista, li pregunten:

"El materialismo y algunos astrónomos indican que el sistema solar y la vida tal

como la conocemos se originó por una colisión astral fortuita. ¿Cuál es la opinión del cristianismo sobre esta teoría?"

Lewis respon: "Si el sistema solar se hubiera originado por una colisión fortuita, la aparición de la vida orgánica en este planeta sería un accidente, y la evolución entera del hombre sería también un accidente. De ser así, nuestros actuales pensamientos son meros accidentes, el subproducto fortuito del movimiento de los átomos. Y esto vale igual para los pensamientos de los materialistas y los astrónomos que para los demás. Pero si sus pensamientos (los de los materialistas y los astrónomos) son subproductos accidentales, ¿por qué tendríamos que creer que son verdaderos?"

No veo ninguna razón para creer que un accidente podría darme estimación correcta de los demás accidentes. Es como suponer que la figura accidental que se forma al derramar un jarro de leche nos proporciona

3. Traduït al castellà amb el títol de *Cautivado por la Alegría. Historia de mi conversión*, Ed. Encuentro 1989.

un juicio correcto acerca de cómo se hizo el zumo y por qué se derramó.”

En la seva autobiografia diu: “Tots els autors cristians que llegia, m’agradaven molt “a pesar de su cristianismo”. Chesterton tenía más sentido común que todos los demás modernos juntos, prescindiendo, por supuesto de su cristianismo”. “Después de leer “*El hombre eterno*” de Chesterton, creía que el cristianismo mismo era muy

sensato “dejando de lado su cristianismo”... Pero después de la lectura me ocurrió algo mucho peor: A principios de 1926 el más convencido de todos los ateos que conocía se sentó en mi habitación al otro lado de la chimenea y comentó que las pruebas de la historicidad de los Evangelios eran sorprendentemente buenas. “Es extraño”, continuó, “esas majaderías sobre el Dios que muere. Extraño. Casi parece como si realmente hubiera sucedido alguna vez”.⁴

Lewis es convertí en un gran divulgador del Cristianisme a través de conferències i llibres, entre els quals destaquem: *Mero Cristianismo*; *La abolición del hombre* i *Cartas del demonio a su sobrino*.

J.R.R.TOLKIEN (1892-1973). (Eduard Rey a RECERCA 71)

Professor d'anglosaxó, llengua i literatura a Oxford, amb una dedicació especial al temps anterior a la invasió normanda del segle XI, i al món de la mitologia i l'èpica germàniques. Per inventar les llengües èlfiques, va necessitar crear una Història, una Prehistòria i una Mitologia. D'aquí sorgiren les seves grans obres: *El Senyor dels Anells* i *El Silmarillion*, tot un món de personatges, paisatges, històries i lluites entre el Bé i el Mal. Així com Lewis pretenia fer apologia del cristianisme amb les seves obres, Tolkien no ho pretén, crea tot un món pel plaer de crear-lo, paradoxalment és més eficaç per irradiar els valors cristians.

Tolkien va perdre els pares de petit i van nomenar preceptor el seu tiet, el pare Morgan, felipó, que havia estat alumne de l'oratori de sant Felip Neri a Birmingham, on assistí a les classes del cardenal Newman. D'aquí podem deduir la influència del cardenal Newman sobre Tolkien, a través del seu tiet⁵.

4. *Cautivado por la Alegría*, p: 228.

5. J.M.FERRÁNDEZ BRU, *J.R.R.Tolkien y el cardenal Newman, hijos de una misma luz*.

Cardenal J.H.NEWMAN (1801-1890). (Alfons Garrigós a Catalunya Franciscana 270)

Convertit de l'anglicanisme al catolicisme a partir de l'estudi dels Pares de l'Església i de la seva insistent recerca de la veritat, identificava les disputes dels primers segles del Cristianisme amb l'època de la Reforma protestant i la problemàtica del seu temps. A ell li devem, entre altres coses, la descoberta de l'evolució del dogma, el primat de la raó i la consciència i el sentit il·latiu com a alternativa a les demostracions lògiques del pensament racional.

“... La mayor ilustración de lo que sostengo es la de un cable formado por un gran número de distintos hilos separados, cada uno débil en sí mismo, pero que juntos son tan duros como una barra de acero. Una barra de acero representa la demostración matemática o estricta; un cable representa la demostración moral, que es un ensamble de probabilidades, insuficientes para la certeza si están separadas, però juntas son indestructibles...”

Després de la seva conversió al catolicisme, entrà a l'Oratori de sant Felip Neri al que descriu com un sacerdot senzill, amb les úniques armes de la humilitat i de l'amor i l'eloqüència convincent del seu tracte.

El seu pensament exercí una gran influència en els teòlegs del Concili Vaticà II.

Don Quixot, cavaller cristià. (Sara Martí a RECERCA 78)

En una primera mirada superficial, la novel·la cervantina és qualificada com una ridiculització de les novel·les de cavalleries però, en el fons, Don Quixot encarna profunds ideals cristians. Cervantes sintonitza amb Erasme i l'humanisme del Renaixement més que amb l'esperit de la Contrarreforma, crític amb la religiositat buida i defensor de l'evangeli de

l'amor als altres, enemic de la venjança i amant de la mansuetud.

El seu entranyable personatge és un innocent semblant al Crist, que vol fer el bé, alliberar els oprimits i fer justícia als pobres. Boig en tot el relacionat amb la cavalleria, però savi i lúcid en qüestions teològiques i antropològiques. Bogeria santa, creu més en el sobrenatural que en la realitat que veiem. És un home traspassat per la fe en el seu ideal de justícia, de veritat, de fer la voluntat de Déu, al que sacrifica la seva vida. Viu per als altres, per extirpar el mal, per servir de tot cor a la seva estimada idealitzada. És humil de cor, innocent, noble. Té una confiança total en Déu, com un nen en braços de son Pare.

Don Quixot és un personatge críctic, com l'Idiota de Dostoievski, o els pallassos de Rouault...⁶

Dostoievski, escritura frente al nihilismo. (Ignacio Peyra a RECERCA 72)

Fiodor Dostoievski és un novel·lista que va baixar als inferns en el penal de Sibèria. Allà tingué les seves grans experiències, des de descobrir la bondat del poble rus en les dones que ajudaven els altres en circumstàncies molt dures, fins a experimentar la maldat sense remordiments en presos que havien fet coses molt brutals. El nostre gran escriptor afirma que l'home no és bo per naturalesa, “està ferit en la rel mateixa del seu ésser. Necessita ésser salvat”. Ho plasmarà en els seus personatges trasbalsats i contradictoris i, alhora, barreja de bondat i de pecat.

Expressa molt bé en les seves novel·les que “en el pecat hi ha el càstig”, a través del remordiment i mala consciència dels

6. Cf. Els magnífics textos de VON BALTHASAR: “El cristiano como idiota” i “Cristo en el payaso” a “Gloria. Una estética teológica”, vol 5, Ed. Encuentro 1988, p: 179-193.

assassins. “Si Déu no existeix, tot és permès”, afirmarà, exigint una fonamentació religiosa de la moral.

L'innocent, el pur, l'idiota o el monjo Alioscha –figures del Crist– de qui tothom es burla, són els qui salven el món.

FABRICE HADJADJ (1971). (Ignasi Mundet a Catalunya Franciscana 260)

És un pensador actual, de cognom àrab i família jueva atea. Convertit al catolicisme, és un dels filòsofs francesos més coneguts, defensor del cristianisme en debats, conferències i llibres. S'oposa obertament a la mentalitat actual idòlatra de la tecnologia, a la ideologia de gènere i al transhumanisme. Per a ell la característica fonamental del que vol dir ser home és l'acolliment, reivindica la car-

nalitat, és a dir, el contacte físic presencial: “Res no pot substituir la paraula, el diàleg, l'acollida”.

Això esdevindrà central quan es tracti d'evangelitzar. No té cap esperança en les noves tecnologies pel que fa a l'evangelització. Ho explica molt bé en el seu llibre: “*Como hablar de Dios hoy? Anti-Manual de evangelización*”, Ed. Nuevo Inicio 2013. L'evangelització concerneix abans a la comunió que a la comunicació. La vida cristiana no és adhesió a un partit o a unes idees, sinó encontre amb Crist.

RENÉ GIRARD (1923-2015). (Ignasi Mundet a Cat Fran 269)

Filòsof francès, gran lector dels clàssics de la Literatura Universal (Quixot, Proust, Dostoievski...), tot estudiant els mites i les

religions antigues, va copsar la singularitat antropològica del judaisme i del cristianisme, i això el portà a retrobar la fe cristiana. És considerat per molts un dels pensadors més importants i originals del segle XX. A ell li devem la teoria del desig mimètic i la teoria del boc expiatori. La primera afirma que “allò que desitgem, no ho desitgem tant pel seu valor intrínsec, com pel fet que hi ha algú altre que també ho desitja. No desitgem de manera autònoma sinó per imitació. Imitem en el desig les persones que admirem”.

I pel que fa a la segona, afirma que “quan hi ha una crisi en un col·lectiu, es resol amb el mecanisme del boc expiatori. Hi ha un culpable on es polaritza tota la violència, i això té un efecte catàrtic i pacificador en la comunitat.”

A part de literats i pensadors pel nostre cicle de conferències hi han passat artistes (Van Gogh, Chagall, Rembrandt, Tarkovsky..) i músics (Pergolesi, Haydn..). A continuació us oferim la llista completa amb les referències d'on es poden consultar. Les trobareu a: www.caputxins.cat/publicacions.

ESCRITORS

G.K. Chesterton

SÍLVIA COLL-VINENT

CATALUNYA FRANCISCANA 257

Éric-Emmanuel Schmitt

ENRIC EMO

CATALUNYA FRANCISCANA 230 (ARTICLE)

J. Tolkien i C.S. Lewis

FRA EDUARD REY, RECERCA 71

F. DOSTOIEVSKI

IGNACIO PEYRA, RECERCA 72

J. Jiménez Lozano

RUBÉN GARCÍA, RECERCA 73

Màrius Torres

SALVADOR ESCUDÉ

El Regne (E. Carrère)

FRA JACINT DURAN

Joan Sales (Incerta Glòria)

FRA EDUARD REY, RECERCA 75

Charles Péguy

IGNASI MUNDET

Joaquim Ruyra

FRA ÒSCAR BERNAUS

Dante

ALFONS GARRIGÓS

Mn. Ballarín

FRA EDUARD REY, RECERCA 77

Graham Greene

SÍLVIA COLL-VINENT

RECERCA 76

Simone Weil

PAU MATHEU

Don Quixot, cavaller cristià

SARA MARTÍ, RECERCA 78

Michael Ende

JOSEP MANUEL VALLEJO

Georges Bernanos

NACHO PEYRA

ARTISTES

Tarkovsky

GEMMA CERVERA

CATALUNYA FRANCISCANA 243 (ARTICLE)

Van Gogh

MIQUEL OLIVERAS

CATALUNYA FRANCISCANA 261

Marc Chagall

FRA JOSEP MANUEL VALLEJO

La contemplació d'una icona

RAFA GISPERT

Les pedres parlen de Déu

ROBERT BARÓ

Rembrandt

MIQUEL OLIVERAS

La Pietat Desplà

ROBERT BARÓ

PENSADORS**Etty Hillesum**

ALFONS GARRIGÓS

Miguel de Unamuno

FRA LLUÍS ARROM, RECERCA 74

Fabrice Hadjadj

IGNASI MUNDET

CATALUNYA FRANCISCANA 260

George Steiner

ARMANDO PEGO

Stanley Hauerwas

EDUARD REY

René Girard

IGNASI MUNDET

CATALUNYA FRANCISCANA 269

J.H. Newman

ALFONS GARRIGÓS

CATALUNYA FRANCISCANA 270

Romano Guardini

ÒSCAR BERNAUS

Ludwig Wittgenstein

PAU MATHEU

MÚSICS**Stabat Mater de Pergolesi**

DANIELA TURULL

Joseph Haydn. Consciència de Déu i goig desbordant

DANIELA TURULL

Si voleu escoltar alguna conferència, tenim les gravacions a la vostra disposició a conselldelaiacs@caputxins.cat

